

Openingstoespraak BioKennisweek 15 januari 10.30

Boerentroonrede 2024 Meine Koopmans, Novalishoeve Texel

Omringd, gesteund en gevoed door het leven

Land-bouw genoten
Hier zitten we dan!

Als mensen, als boeren en burgers waarvan de meesten van ons willen werken aan een gezonde aarde.

Onze aarde die in een onmetelijk tijdsverloop is ontstaan en is zoals zij nu is.

Gepositioneerd in ons zonnestelsel op een unieke plek.

Samen met zon, maan en planeten op precies de juiste plek om het leven te laten ontstaan.

De eigen omwenteling van de aarde en de gang rond de zon zorgt er in dit systeem samen met de planeten voor dat er vanuit aarde gezien ontelbaar veel ritmes bestaan, die werken in de bodem-, de planten- en dierenwereld, en waarvan dag en nacht en de jaargetijden voor ons het meest in het oog springen.

De jaargetijden ontstaan mede door een iets schuine stand van de aardas ten opzichte van de baan om de zon. Als ik dit vanuit een goddelijk perspectief bekijk zie ik bijna voor me hoe één van de goden als finishing touch nog net even een tikje aan de aarde gaf om de jaargetijden te verwezenlijken. Al deze ritmische verschijnselen zijn voorwaarde geweest voor het ontstaan van het leven, maar ook voor het behoud hiervan en de mogelijkheid tot verdere ontwikkeling van alle leven op aarde.

Zo worden we hier nu, *omringd, gesteund en gevoed door het leven* op en rondom onze planeet.

En nu is het is zo ver gekomen dat wij als mensen een doorslaggevende invloed hebben gekregen op het leven op aarde.

Wij hebben het voor het zeggen.

Sinds enkele honderden jaren hebben wij veel natuurwetten doorvorst en met deze kennis machines en apparaten gebouwd.

In dat proces waarin mechanisering en technologie ons leven steeds verder is gaan bepalen, hebben we echter iets belangrijks over het hoofd gezien, namelijk het leven zelf, de levende aarde, planten- en dierenwereld.

We laten vrijwel overal onze sporen na, waardoor in steeds grotere gebieden op aarde de oorspronkelijke vormen van een levend landschap teniet zijn gedaan. Bijvoorbeeld door ook - kijkend naar ons eigen land - alles zoveel mogelijk recht te trekken en percelen te vergroten en bij elkaar te voegen. Door deze ruilverkavelingen zijn de elementen die zo belangrijk zijn voor het leven: bosjes, hagen, meanderende sloten verdwenen. Poelen zijn gedempt en sloten recht getrokken. Hiermee verloor het landschap zijn *levendige samenhang* waar ooit volop ruimte was voor wilde planten, vogels en insecten.

Landbouw en voeding werd onderdeel van een mechanistisch wereldbeeld van in- en output denken zonder de onderliggende levensprocessen te doorgronden en te verzorgen. Daarmee werd de basis van ons voedselsysteem langzaam maar zeker ondergraven. En met dit mechanistisch denkkader is er ook steeds meer angst ontstaan voor het levende, b.v. het drinken van rauwe melk is gevaarlijk. We denken niet vanuit preventie door het versterken van onze weerstand en de veerkracht van levende systemen, maar onderzoek en onderwijs leren ons primair te denken vanuit het bestrijden van ziekten en plagen, zonder de echte oorzaken te onderzoeken.

In een vorig kabinet viel landbouw onder het Ministerie van Economische Zaken. Gelukkig is dit weer terug gedraaid, maar persoonlijk pleit ik ervoor om landbouw onder te brengen bij het Ministerie van Volksgezondheid, gezondheid in de ruimste zin van het woord namelijk gezondheid van de aarde, van onze omgeving en gezondheid voor planten, dieren en mensen.

Laten we stoppen met het misbruiken van onze planeet en gaan werken aan een gezondmakende omgeving.

Eigenlijk gaat het maar om één ding, namelijk de levendigheid van het voedsel, dat is wat ons voedt. Geproduceerd in een levendige omgeving, een gezond rijk en afwisselend landschap is ook wat ons voedt.

Vanuit het ministerie van landbouw zelf zo geformuleerd:

‘boeren die in balans produceren vanuit de draagkracht van de omgeving’

Een levende bodem met alle bijbehorende bodemflora en fauna is voorwaarde voor ons allemaal, voor alles wat leeft.

Voor ons ligt er een opgave, namelijk het boerenbedrijf niet als een biochemische fabriek, maar te bezien als een levend organisme, zoals dat al 100 jaar geleden is verwoord bij het ontstaan van biodynamische landbouw. Een organisme boordevol elkaar ondersteunde levensprocessen. Waar je telkens zoekt naar de juiste balans en waar je ziekten en plagen probeert te doorgronden, door heel goed waar te nemen

welke disbalans hieraan ten grondslag ligt. Dat maakt boer zijn tot een boeiende zoektocht. Vanuit mijn nieuwgierigheid wil ik die natuurprocessen leren kennen en zoveel mogelijk ondersteunen.

Neem bv het huidige stikstof probleem. Het stikstofspook wat tegenwoordig in onze maatschappij rondwaart. Om de rol van stikstof in de landbouw te begrijpen is het noodzakelijk om naar levensprocessen te kijken. Stikstof is onderdeel van allerlei levensprocessen,

Het is zelf een levensproces.

Wij hebben het vaak over ammoniak en nitraat, in werkelijkheid vormen deze verbindingen stadia uit het levensproces. Stikstof is een verbinder en in de natuur levert dit nooit problemen op.

Zolang stikstof is opgenomen in levensprocessen is ze nooit schadelijk.

Wij hebben door de huidige manier van boeren en ons doen en laten in de samenleving dit kringloopproces dusdanig verstoord dat het flink uit de hand loopt. Overbemesting en veestallen waarin de stikstof niet gebonden wordt.

Het zijn niet alleen de boeren en de industrieën die deze problemen veroorzaken maar vooral wij zelf. Als consument zullen we ons moeten verdiepen in levensprocessen en hoe verschillende stoffen zoals b.v. stikstof hierin een rol vervullen. Vanuit dit inzicht kunnen we bewuste keuzes maken en weigeren producten te kopen die dit verstoren.

Als je je verbindt en kennis neemt met de werkelijke loop van het stikstof proces kom je op antwoorden als dieren houden op strooisel, want via de koolstof wordt de stikstof gebonden en blijft onderdeel van levensprocessen. Door omzettingen en compostering ontstaat er een substantie die geschikt is om over de akkers en weilanden te verspreiden en de bodem te voeden. In deze vorm is er nauwelijks sprake van vervluchtiging of uitspoeling. De stikstof kan zijn levensproces vervolgen in de plantengroei daarna in de dierenwereld de mens en de atmosfeer.

Ik vind het erg verontrustend dat wij een dergelijk probleem niet benaderen als een levensproces en proberen technische oplossingen te vinden die de overtollige stikstof proberen af te vangen.

Op onze zorgboerderij richten we ons zo veel mogelijk op de levensprocessen. Wij proberen de kringlopen te sluiten en hebben hiervoor we extra land aangekocht. We experimenteren met kruiden, die na de graanoogst blijven staan in plaats van gezaaide groenbemester.

Proberen de grote hoeveelheden riet uit de sloten te composteren, voor de weidevogels zijn er verbrede oevers gerealiseerd en greppelplasdras systeem ontwikkeld.

Dit in combinatie met kruiden rijke graslanden met een lange rustperiode soms tot 1 juli.

Alle percelen, ook de akkers worden voorzien van gecomposteerde potstalmest. De graanpercelen omzoomd met bloeiende akkerranden.

Als je je als boer met de levensprocessen op je bedrijf verbindt en je de vastgeroeste kennis van de landbouwschool soms even loslaat, ga je op een gegeven moment anders kijken naar je gewassen en de dieren.

Op een warme zomerdag half juni liep ik door het hooiland het kruidenrijke hooi geurend door zon en wind gedroogd, net alles gewiersd. De pas gemaaide weide eronder frisgroen en levendig, geen regen op komst. 'Rustig aan Meine, neem even de tijd dit alles in je op te nemen;

de weidevogels en de leeuweriken zingen hun hoogste lied!'

Op dat moment, voel ik, hoor ik en ruik ik wat de koeien eigenlijk te eten krijgen deze winter, het hele plaatje wat ik ervaar op zo'n moment. Dus als ik 's winters zo'n baal uitrol voor het voerhek, denk ik terug aan de zomerse ervaring en ik zie dat de koeien dat ook doen. Zij krijgen de zomerzonne-kracht te eten en vinden het heerlijk zo'n zonnetje in de pens. Van buitenaf gezien lijkt de koe een aardedier, maar van binnen zijn het zonnedieren. Het gras met de kruiden wordt via de wonderbaarlijke vertering in hun magen omgezet, waarbij de mest in de potstal achterblijft. Aan de mest lees ik af hoe het de koeien vergaat, je hoeft niet alle stofwisselingsprocessen van de koe te kennen om te weten dat als een koe dunne mest heeft er iets niet klopt met de voeding.

Ik word vaak verrast door de beelden en ervaringen die je voorgeschoteld krijgt als je je hiervoor openstelt.

Tijdens een rondleiding van een groep bakkers en kookkunstenaars uit Amsterdam kwam het gesprek op kwaliteit van het bakgraan. Van mij als boer wordt dan verwacht dat ik vertel over opbrengst, korrelgrote, vocht opnemend vermogen, valgetal, eiwit, gluten en zetmeelgehalte, bakwaarde, onkruidbeheersing, bewaring enz. Nu had ik echter net verteld over het grote belang van soortenrijkdom op je boerderij. De teloorgang hiervan gaat mij aan het hart.

Soortenrijkdom in alle opzichten die je maar kunt bedenken: veel gras- en kruidensoorten in de weide, in de slootkanten, in de sloten en poelen, in bloeiende akkerranden, in de hagen en in de bosjes. Hierdoor krijg je een soortenrijkdom van insecten in alle mogelijke vormen, op bovengenoemde plaatsen en in de bodem. Daardoor weer soortenrijkdom van de vogels en andere dieren die in dit landschap passen.

Ik zag onze graanakkers voor me, een rogge veld met kruidachtige planten aan de voeten van de lange halmen, omringd en doorweeft door rijke flora en insectenwereld in de slootkanten en akkerranden, doorkliefd door vogelzang. Meiregens, ochtendnevel, zomerhitte, de stille nachten met heldere sterrenhemel...en dat zo'n akker daar net zo van kan genieten als ik als boer of wie dan ook.

Ook zag ik de reguliere akkers voor me waar het bodemleven het zwaar te verduren heeft, die bestrooid worden met kleine chemische korreltjes met stikstof, kali, fosfor .. Die geen andere plantengroei tussen de halmen hebben, die met regelmaat een wolk 'gewasbeschermingsmiddel' over zich heen krijgen, waardoor veel gedood wordt. Wat een lijdensweg moet dat zijn voor zo'n gewas!

Zou het niet zo zijn dat b.v. een rogge of tarwe gewas een beleving heeft van wat er om hem/haar heen is, gedurende het groeiseizoen? Of zelfs dat het deze beleving opgeslagen wordt in haar geheugen, en meeneemt als een gedeelte van het zaad weer wordt gezaaid het volgende jaar? In mijn beleving vormt het hele gewas op een akker één geheel met misschien wel een vorm van bewustzijn. Je zegt toch ook "de tarwe staat er mooi bij."

Als wij mensen (of dieren) ons voeden met b.v. tarwe of rogge zal er dan ook een verschil in kwaliteit zijn tussen een gewas dat heeft kunnen 'genieten'gedurende haar teeltperiode, en een gewas wat heeft moeten 'lijden' tijdens haar teeltperiode?

Interessant is dat met betrekking tot de veehouderij het bewustzijn hierover al sterk groeit.

Dat er verschil is tussen dieren die op natuurlijke manier gehouden en gevoed worden bv met geurend zongerijs en gedroogd hooi, met dieren in de bio industrie tussen beton en ijzer met klimaatbeheersing etc. hun leven moeten 'lijden', en worden gevoed met te vroeg gemaaid gras, zwaar bemeste snijmais en soja producten uit verre arme landen. Het wordt hoog tijd dat we ook eens wat meer op deze manier naar de akkerbouw tuinbouw gaan kijken.

Dit soort inzichten en overdenkingen zijn ook bij mij zeg ik eerlijk niet alledaags. De dagelijkse beslommeringen en gebeurtenissen zijn meestal van dergelijke aard dat alle energie hierin verdwijnt. Je doet als boer je best om elk jaar weer je gewassen,

de weides en je veestapel goed door het jaar heen te helpen. Toch zijn dit voor mij de belangrijkste ervaringen om door te zetten en niet de moed op te geven.

Van een dergelijke manier van landbouw, die wij voorstaan, binnen de grenzen van de levensprocessen, worden we niet rijk, dat hoeft ook niet.

Om het hoofd boven water te houden staan we op de Novalishoeve open voor vele ideeën om het bedrijf te versterken, en onderdeel te zijn van de samenleving. Deze ideeën komen vaak voort uit vragen die op ons afkomen. Inmiddels hebben we een financieel gezond bedrijf met eigen bakkerij, eigen winkel en eigen restaurant.

Door de tuinbouwafdeling worden veel kruiden geproduceerd waar we heerlijke theemengsels van maken. In een houtwerkplaats maken we met onze medebewoners banken voor de staatsbossen. In samenwerking met bedrijven op het eiland Texel verrichten we klussen en verwerken we koffieresten uit restaurants door hier oesterzwammen op te kweken. Onlangs hebben we nog een bedrijf overgenomen dat gaas en hekken zet over heel Texel. Bij elke nieuwe activiteit zoeken we vakmensen uit de omgeving die dit gestalte kunnen geven. Het hele jaar door zijn bezoekers welkom om deze bedrijvigheid en de schoonheid van gezonde landbouw te ervaren.

En niet in de laatste plaats creëren we een helende omgeving voor de zorgvragers die bij ons wonen en werken.

Mijn wens voor de toekomst is dat het landbouwbedrijf meer is dan een productiebedrijf, maar vooral een plek met een eigen levende landbouwcultuur in directe verbinding met de omgeving en de mensen.

In een kort gedicht verwoord Jules Deelder het zo:

**de omgeving van de mens
is de medemens**

Hier zitten we dan, met voor ons ieder elke dag weer de bewuste keuze om trouw te blijven aan het ritme van de aarde, van de natuur, van ons hart, ons van wat ons werkelijk voedt en ondersteunt.